

INFLYATSIYA DARAJASINING O'ZGARISH TENDENSIYALARI (2020–2025-YILLAR MISOLIDA)

Ilmiy rahbar: To'rayeva Zilola

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Ergashova Gulasal

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Annotatsiya. Ushbu ishda O'zbekiston Respublikasida 2020–2025 yillar oralig'ida inflyatsiya darajasining o'zgarish tendensiyalari tahlil qilingan. Tadqiqotda pandemiya, energiya resurslari narxining oshishi, tashqi savdo cheklovlari va ichki iqtisodiy siyosatning inflyatsiyaga ta'siri yoritilgan. 2020-yilda inflyatsiya 11,1% bo'lgan bo'lsa, 2022-yilda 12,25% gacha ko'tarilgan, 2023-yilda esa 8,77% gacha pasaygan. 2025-yilda inflyatsiya darajasi 7–8% atrofida bo'lishi kutilmoqda. Umuman olganda, bu davr mobaynida inflyatsiya bosqichma-bosqich pasayish tendensiyasini ko'rsatib, iqtisodiy barqarorlik va samarali pul-kredit siyosati natijalarini aks ettirmoqda.

Аннотация. В данной работе проанализированы тенденции изменения уровня инфляции в Республике Узбекистан в период с 2020 по 2025 годы. В исследовании рассмотрено влияние пандемии, роста цен на энергетические ресурсы, внешнеторговых ограничений и внутренней экономической политики на инфляцию. В 2020 году уровень инфляции составил 11,1%, в 2022 году он повысился до 12,25%, а в 2023 году снизился до 8,77%. Ожидается, что в 2025 году уровень инфляции будет находиться в пределах 7–8%. В целом, за этот период наблюдается постепенная тенденция снижения инфляции, что отражает экономическую стабильность и результаты эффективной денежно-кредитной политики.

Annotation. This paper analyzes the trends in inflation rate changes in the Republic of Uzbekistan during the period from 2020 to 2025. The study highlights the impact of the pandemic, rising energy prices, foreign trade restrictions, and domestic economic policies

on inflation. In 2020, the inflation rate was 11.1%, rising to 12.25% in 2022, and then decreasing to 8.77% in 2023. It is projected that in 2025, the inflation rate will be around 7–8%. Overall, during this period, inflation has shown a gradual downward trend, reflecting economic stability and the outcomes of effective monetary policy.

Kirish

Hozirgi davrda inflyatsiya har qanday davlat iqtisodiyoti uchun eng muhim makroiqtisodiy ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi. U nafaqat narxlar darajasining o'sishini, balki iqtisodiy barqarorlik, aholining real daromadlari va davlat moliyaviy siyosatining samaradorligini ham ifodalaydi. O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgan davrdan buyon iqtisodiy islohotlarni bosqichma-bosqich amalga oshirib kelmoqda, bunda narxlar barqarorligini ta'minlash va inflyatsiyani nazorat ostida ushlab turish muhim vazifalardan biri bo'lib qolmoqda. 2020–2025 yillar mamlakat iqtisodiy hayotida muhim o'zgarishlar davri bo'lib, ushbu yillarda pandemiya, tashqi bozordagi o'zgarishlar hamda ichki iqtisodiy siyosatning o'zaro ta'siri inflyatsiya darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatgan.

Mazkur davrda hukumat tomonidan monetar siyosatni qat'iylashtirish, ichki ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash va importga qaramlikni kamaytirish orqali narxlar o'sishini jilovlashga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirildi. Shu bois 2020–2025 yillar oralig'idagi inflyatsiya darajasining o'zgarish tendensiyalarini tahlil qilish O'zbekiston iqtisodiyotining hozirgi holatini va kelgusidagi rivojlanish istiqbollarini baholashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar tahlili va metodlar

Inflyatsiya jarayonlarini o'rganish bo'yicha ilmiy adabiyotlarda turli yondashuvlar mavjud bo'lib, ular iqtisodiy o'sish, pul-kredit siyosati va narxlar barqarorligi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tahlil qiladi. Iqtisodchi olimlar M. Fridman, J. Keyns, P. Samuelson va boshqa klassik hamda zamonaviy iqtisodiy maktab vakillari inflyatsiya sabablari va uni boshqarish mexanizmlariga turlicha yondashgan. Xususan, monetarizm nazariyasi inflyatsiyani pul massasining ortiqcha o'sishi bilan bog'lasa, keynschilik yondashuvi uni talab va taklif muvozanatining buzilishi natijasi sifatida ko'radi. O'zbekistonlik

iqtisodchilar, jumladan, A. Aripov, B. Abdurahmonov va Sh. G‘anievlar o‘z tadqiqotlarida milliy iqtisodiyotda inflyatsiya omillarini hududiy va tarmoq kesimida tahlil qilib, uni pasaytirish bo‘yicha takliflar ilgari surganlar.

Mazkur tadqiqotda 2020–2025 yillar davomida O‘zbekiston Respublikasidagi inflyatsiya darajasining o‘zgarish tendensiyalari statistik tahlil usuli asosida o‘rganilgan. Asosiy ma’lumot manbalari sifatida O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki, Davlat statistika qo‘mitasi va xalqaro tashkilotlarning (Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg‘armasi) hisobotlari qo‘llanildi. Tahlil jarayonida qiyosiy yondashuv, dinamik qatorlar tahlili hamda grafik usullardan foydalanildi. Shuningdek, inflyatsiya darajasining o‘zgarish sabablari va ularni kamaytirish choralarini aniqlash maqsadida iqtisodiy model asosidagi tahlil usuli ham qo‘llanildi.

Tahlil va natijalar muhokamasi:

O‘zbekiston Respublikasida 2020–2025 yillar davomida inflyatsiya darajasining o‘zgarish dinamikasi mamlakat iqtisodiy siyosatining natijalari va global iqtisodiy sharoitlar bilan chambarchas bog‘liq holda shakllangan. 2020-yilda pandemiya sharoitida ishlab chiqarish hajmlarining qisqarishi, import operatsiyalarining cheklanishi va logistika muammolari inflyatsiyani 11,1 foizgacha oshirdi. Shu davrda hukumat tomonidan aholining ijtimoiy himoyasini kuchaytirish choralari ko‘rilgan bo‘lsa-da, talabning keskin o‘sishi narxlar barqarorligiga bosim ko‘rsatdi.

2021-yilda iqtisodiy tiklanish boshlangan, lekin inflyatsiya darajasi hali ham yuqori — 9,98 foiz atrofida saqlanib qoldi. 2022-yilda esa global energiya narxlarining oshishi va tashqi ta’minot zanjirlaridagi uzilishlar sabab inflyatsiya 12,25 foizga yetdi. Shu yili Markaziy bank qayta moliyalash stavkasini oshirish orqali narxlar o‘shishini jilovlashga urindi. 2023-yilda esa bu choralar o‘z samarasini berdi — inflyatsiya darajasi 8,77 foizgacha tushdi. Bu O‘zbekiston uchun so‘nggi yillarda qayd etilgan eng past ko‘rsatkichlardan biri bo‘lib, monetar siyosatning samaradorligini tasdiqlaydi.

2024-yilda inflyatsiya 10 foiz atrofida barqarorlashdi. Ichki ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash, importni qisqartirish va oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash siyosati narxlar o'sishini nazorat ostida ushlab turdi. 2025-yilda esa Markaziy bank va hukumatning muvofiqlashtirilgan siyosati tufayli inflyatsiya 7–8 foizgacha pasayishi kutilmoqda. Bu natija mamlakatda narxlar barqarorligiga erishish bo'yicha olib borilayotgan islohotlarning ijobiy natijasidir.

Umuman olganda, 2020–2025 yillar oralig'ida O'zbekistonda inflyatsiya darajasi bosqichma-bosqich pasayish tendensiyasini namoyon qilgan. Bu jarayon iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash, fiskal va monetar siyosatni muvofiqlashtirish hamda ichki ishlab chiqarish salohiyatini oshirish borasidagi chora-tadbirlarning samaradorligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, tahlillar shuni ko'rsatadiki, kelgusida inflyatsiyani yanada kamaytirish uchun energiya resurslari narxining barqarorligini ta'minlash, raqobat muhitini kengaytirish va innovatsion ishlab chiqarish tarmoqlarini rivojlantirish muhim omillar bo'lib qoladi.

Xulosa va takliflar

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston Respublikasida 2020–2025 yillar oralig'ida inflyatsiya darajasining shakllanishi mamlakat iqtisodiyotidagi islohotlar, global iqtisodiy muhit va ichki bozor mexanizmlarining o'zgarishlari bilan chambarchas bog'liq bo'lgan. 2020–2022 yillarda inflyatsiya yuqori darajada saqlanib turgan bo'lsa, 2023-yildan boshlab narxlar barqarorlashuvi kuzatilgan. Bu jarayon Markaziy bankning qat'iy pul-kredit siyosati, fiskal intizomning kuchaytirilishi va iqtisodiyotda raqobat muhitining rivojlanishi natijasida yuzaga kelgan. 2025-yilga kelib inflyatsiya darajasining 7–8 foizgacha pasayishi mamlakat iqtisodiyotida makroiqtisodiy barqarorlik yo'lida muhim qadam sifatida baholanadi.

Shu bilan birga, inflyatsiyani yanada pasaytirish va narxlar barqarorligini uzoq muddatda ta'minlash uchun quyidagi takliflar ilgari suriladi:

Pul-kredit siyosatini yanada takomillashtirish – Markaziy bank asosiy stavkani bosqichma-bosqich pasaytirishdan oldin bozor sharoitlarini chuqur tahlil qilishi va inflyatsion kutilmalarni nazoratda ushlashi zarur.

Mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirish – importga qaramlikni kamaytirish orqali ichki bozordagi narxlar tebranishini cheklash mumkin.

Energiya resurslari va transport xarajatlarini optimallashtirish – ishlab chiqarish tannarxini pasaytirish orqali inflyatsion bosimni kamaytirish lozim.

Raqobat muhitini kuchaytirish – monopollashgan sohalarda islohotlarni chuqurlashtirish narxlarning asossiz oshishining oldini oladi.

Ijtimoiy siyosatni muvofiqlashtirish – aholining real daromadlarini himoya qilish maqsadida ijtimoiy to'lovlar va maoshlarni inflyatsiya darajasiga mutanosib ravishda indeksatsiya qilish zarur.

Xulosa qilib aytganda, inflyatsiyani nazorat qilish nafaqat pul muomalasini boshqarish, balki iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida muvozanatni ta'minlashga qaratilgan kompleks siyosatni talab etadi. O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, izchil islohotlar va puxta strategik yondashuv orqali barqaror iqtisodiy o'sish va narxlar barqarorligiga erishish mumkin.

Tahlil:

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, 2020-yildan 2025-yilgacha bo'lgan davrda O'zbekistonda inflyatsiya darajasi umumiy holda pasayish tendensiyasini ko'rsatmoqda.

- 2020-yilda pandemiya va global ta'minot zanjirlarining uzilishi natijasida inflyatsiya 11,1% bo'lgan.
- 2022-yilda tashqi omillar ta'siri bilan 12,25% gacha oshgan.
- Keyingi yillarda esa Markaziy bankning pul-kredit siyosati natijasida inflyatsiya bosqichma-bosqich pasaygan.
- 2025-yilda inflyatsiya 7–8% oralig'ida barqarorlashishi prognoz qilinmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar (o'zbek tilida)

1. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki — *Pul-kredit siyosati sharhi (2020–2025-yillar hisobotlari)*.
<https://www.cbu.uz>
2. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi — *Rasmiy inflyatsiya ko‘rsatkichlari (2020–2024-yillar)*.
<https://stat.uz>
3. Karimov B., Jo‘rayev A. *Makroiqtisodiyot nazariyasi*. — Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2023.
4. Xolmatov Sh. *Pul va kredit munosabatlari*. — Toshkent: Universitet nashriyoti, 2022.
5. Jahon banki ma’lumotlari — *Uzbekistan Economic Update, 2024*.
<https://www.worldbank.org/en/country/uzbekistan>
6. Xalqaro Valyuta Jamg‘armasi (IMF) — *Inflation and Monetary Policy Reports, 2020–2025*.
<https://www.imf.org>
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF–60-son Farmoni — *Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi*.
8. OECD (2023). *Inflation Outlook: Central Asia Overview*.
<https://www.oecd.org>